

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Pacis Westphalicæ Publica

Oder Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte

Worinnen enthalten, was vom Anfang des Jahrs 1647. biß gegen Ende desselben zwischen Jhro Römisch-Kayserlichen Majestät, dann den Beyden Cronen Franckreich und Schweden, ingleichen des Heiligen Römischen Reichs Chur-Fürsten, Fürsten und Ständen, zu Oßnabrück und Münster gehandelt worden

Meiern, Johann Gottfried von

Hannover, 1735

VD18 90566467

N.I. Formular des Gegen-Projects Lateinisch.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52129](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52129)

1647.
Febr.

gions-Cyffer bey theils höhern Ständen in puncto erblicher Stifter, je länger je stärker sehen lassen, indeme nicht allein das Fürstliche Haus Braunschweig-Lüneburg, an statt deren auf beyden Erbs-Stiff-tern Magdeburg und Bremen würcklich, auf dem Stiffte Halberstadt aber, gleichmäßige Equipollenz, wegen des ab- (weilen keine andere Fürstliche Person als dem Herzogen von Mecklenburg das zur Gegen-Satisfaction offerirte Stiffte Na- seburg acceptirer werden sollte, nochmahls stark beharrere, und sich zusehends auf der Cron Schweden vertröstete Allistens da- bey verließ; sondern auch Chur-Bran- denburg eben selbiges Stiffte Minden, und zwar in perpetuum, in supplementum seiner auf dem Stiffte Halberstadt, und fünf-

1647.
Febr.

ten Equivalenz, nicht dahinden lassen wolte, und über diß, des Erbs-Bischöflich-Bremischen Abgesandten Theodori Reinkungs, bey den Kayserlichen leshin abgelegte Proposition, am End auf eine gleichmäßige Equipollenz, wegen des ab- tretenden Erbs-Stiffte Bremen, in gene- re, ohne noch zur Zeit angehenckte Deter- minirung expresse gerichtet gewesen. Zu desto mehrer Erläuterung, wird sub N. II. der deutsche Auffas von der Evangelico- rum Endlichen Erklärung, beygefügt, auch was es mit den Ante-Gravatis vor- eine Beschaffenheit eigentlich habe, mitteltst des Memorialis sub N. III. und zu dessen Bestärkung dienender Anzeige von des Fränckischen Grafen-Standes Abgeordne- ten, sub N. IV. des Limburgischen Hanses Gravamina wegen der Pfarren zu Westheim, auch Sommer- und Winterhausen betreffend, vorgelegt.

Nachricht von den Ante-Gravatis und deren Beschaffenheit.

N. I.

Evangelicorum Declaratio in puncto Gravaminum Legatis Suecicis d. 27. Febr. Anno 1647. exhibita.

Quia Gravamina Ordinum utriusque Religionis magnam his motibus causam dedere, ideo interpositione & interventione sollicita Sacrae Regiae Suecorum Majestatis Dominorum Plenipotentiariorum accedente, actum & transactum de iis modo ac forma, ut sequitur.

I.

Transactio Anno 1552. Passavii inita & hanc Anno 1555. secuta Pax Religiosa, prout ea Anno 1566. Augusta & post in diversis S. R. J. Comitibus Universalibus confirmata fuit, in omnibus suis capitulis unanimi Electorum, Principum & Statuum utriusque Religionis consensu, conclusis & initis, rata habeatur, sancteque & inviolabiliter servetur. Quae vero de non nullis in ea Articulis controversis hac Transactione, communi Parrum placito statuta sunt, ea pro perpetua dictae Pacis declaratione, tam in Judiciis quam alibi observanda habebuntur, donec per DEI gratiam de Religione ipsa convenerit; non attentata cujusvis, seu Ecclesiastici seu Politici, intra velextra Imperium, quocumque tempore interposita Contradictione vel Protestatione, quae omnes inanes & nihili vigore horum declarantur. In reliquis omnibus autem, inter utriusque Religionis Electores, Principes, Statuum, omnes & singulos, sit aequalitas exacta mutuaque, violentia omni & via facti, uti alias, ita & hic inter utramque Partem perpetuo prohibita.

II.

Terminus a quo Restitutionis in Ecclesiasticis, & quae intuitu eorum in Politicis mutata sunt, sit dies 1. Januar. Anno 1624. Pfar itaque Restitutio omnium Electorum, Principum & Statuum, comprehensa Libera Imperii Nobilitate, ut & Communitatibus & Pagis Immediatis &c. plenarie & pure, cassatis omnibus interim in istiusmodi causis latis, publicatis & institutis Sententiis, Decretis, Transactionibus, Pactis seu deditis seu alijs.

Wierdter Theil.

M

N. I.
Lateinischer
Auffas der
Evangelischen
Endlicher Er-
klärung in
puncto Gra-
vaminum.

1647. & Executionibus, reductioneque ad statum dicti anni dieique in omnibus 1647.
Febr. facta. Febr.

Quantum Ante-Gravatos concernit, eorum nomine conventum est, ut N.N.N. in eum statum reponantur, in quo anno - - - in Ecclesiasticis & Politicis prosperrime floruerunt.

Civitates Augusta Vindelicorum, Dinckelspuhola, Ravensburgum & Bibracum retineant Jura, Bona & Exercitium Religionis dicti anni dieique sed ratione dignitatum Senatoriarum aliorumque munerum publicorum sit inter utriusque Religionis addictos æqualitas idemque numerus. Aquisgrani concedantur Augustam Confessionem profitentibus & Protestantibus pro ædibus, quas antehac in urbe habuerunt, aliæ in exteriori urbe, ad publicum Religionis suæ Exercitium erigendum accommodatæ, admittanturque ii æque ac Catholici tam ad Tribus quam alia sodalitia & opificia: Spirâ excedant Capucini noviter intrusi: Donawertha redeat in libertatem Ecclesiasticam & Politicam Anno 1607. causa oppignorationis ad proxima Comitatus rejecta. Sub dicto Terminum a quo comprehendatur etiam Palatinus Dominus Ludovicus Philippus, ita quidem, ut licet Anno 1624. possessione ditionum suarum exutus fuerit, nihilominus tamen eo statu gaudeat in Ecclesiasticis & Politicis, in quo ante destitutionem fuerat, quemadmodum quoque Terminum Anno 1624. nullum præjudicium creare debeat iis, qui ex capite Amnestiæ aut aliunde restituendi veniunt.

III.

Bona Ecclesiastica Immediata quod attinet, sive sint Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, Prælaturæ, Abbatia, Ballivæ, Præposituræ, Commendaturæ, sive Liberæ Foundationes Seculares, aut aliæ, una cum redditibus, pensionibus aliisque quocumque nomine signatis, seu in Urbibus seu rure sitis, ea sive Augustanæ Confessionis addicti, seu Catholici i. Jan. Anno 1624. possederint omnia & singula, nullo plane, præter Episcopatum Osnabrugensem, qui licet ei intra Terminum Caput Evangelicum non præfuerit in posterum non nisi ab Evangelicis Episcopis regatur necesse est, *) excepto, ejus Religionis Consortes, qui dicto tempore in reali eorum possessione fuerunt, in perpetuum tranquille & imperturbate possideant, neutrique Parti liceat, contra alteram seu in Judicio seu extra illud, negotium facessere, multominus turbas aut impedimentum aliquod inferre.

Si quis igitur seu Evangelicus seu Catholicus Archi-Episcopus, Episcopus, Prælatus &c. solus vel unâ cum Capitularibus, seu singulis seu universis, aut etiam alii Religiosi, Religionem in posterum mutarit, excidat ille statim suo Jure, honore tamen fama que illibatis, fructusque & redditus citra moram & exceptionem cedat, Capituloque aut cui id de Jure competit, integrum sit, aliam personam Religionis ei, ad quam Beneficium istud, vigore hujus Transactionis pertinet, addictam eligere aut postulare, relictis tamen Archi-Episcopo, Episcopo, Prælato &c. decedenti fructibus & redditibus interea perceptis, tam consumentis quam extantibus.

Si ergo Status seu Augustanæ Confessionis addicti seu Catholici, Archi-Episcopatus, Episcopatus, Beneficiis aut Præbendis suis Immediatis à 1. Januar. 1624. judicialiter aut extra judicialiter exciderint, aut quocumque modo

*) In zweyen bey Händen gehaltenen Lateinischen Exemplarien, sind die Curſiv gedruckten Worte außſen geſaſſen, hingegen in parentheſi davor geſetzt geſewen: qui à termino Anni 1624. ſemper exceptus fuit. In einem andern Exemplar aber, war beſchrieben, daß dieſe, und die p. 91. folgende Worte: Osnabrugeniſi Episcopatu, ut ſupra, excepto, aus der Kayſerlichen Geſandten Declaration eingekloſſen ſeyn: beyde ſtehen auch nicht im deutſchen Exemplar.

1647.
Febr.

modo turbati fuerint, vigore harum illico tam in Politicis quam Ecclesiasticis, omnibus novationibus abolitis, restituantur, ita quidem, ut quæcunque Bona Ecclesiastica Immediata 1. Januar. Anno 1624. Catholico Præsule regebantur, *Osnabrugensi Episcopatu, ut supra, excepto*, Catholicum Caput recipiant; & vicissim, quæ dicto anno dieque Augustanæ Confessioni addicti possederant, retineant etiam in posterum, remissis tamen, quæ una Pars contra alteram prætere tendere possit, perceptis interea fructibus, damnis & expensis.

1647.
Febr.

IV.

In omnibus Archi-Episcopatibus, Episcopatibus &c. Jura Eligendi & Postulandi juxta cujusque loci consuetudines & Statuta antiqua, illibata maneant, quatenus illa Imperii Constitutionibus, Transactioni Passaviensi, Paci Religiosæ & imprimis huic Declarationi & Transactioni sunt conformia & intuitu Archi- & Episcopatum Augustanæ Confessioni addictis permanentium, ea nihil in se continent illi Confessioni adversum. Postulati vero seu Electi in Capitulationibus suis spondeant, se susceptos Ecclesiasticos Principatus & Beneficia nequaquam hereditario Jure possessuros, aut id acturos, ut hereditaria fiant, sed libera sit ubique Capitulo, & quibus id præterea pariter cum Capitulo pro more competit, tam Electio & Postulatio, quam Sede Vacante, Administratio & Jurium Episcopatum exercitium, operaque detur, ne Nobiles, Parritii, Gradibus Academicis insigniti, aliæque personæ idoneæ, ubi id Foundationibus & consuetudine non adversatur, excludantur, sed ut potius in iis conserventur.

V.

Ubi Sacra Cæsarea Majestas Jus Primariarum Precum exercuit, eæ Eidem etiam in posterum maneant illibata, dummodo decedente Evangelico in ejus Religionis Episcopatibus, Evangelicus ad normam Statutorum & observantia idoneus, Precibus fruatur. In Mixtis vero ex utraque Religione seu Episcopatibus seu aliis locis Immediatis, Precibus Primariis præsentatus non gaudeat, nisi Beneficium vacans Religionis consors possiderit.

Annatas, Jura Pallii, Confirmationum, Menses Papales & si quæ alia Pontifex in Bonis Evangelicorum Ecclesiasticis Immediatis prætere tendere velit, quod spectat, ea, usque ad concordia Christianæ fidei reductionem suspendantur.

Ubi vero Evangelici & Catholici Capitulares die 1. Jan. Anno 1624. promiscui Mensesque Papales in usu fuere, integrum sit Pontifici decedenti in Mensibus Papalibus Catholico, vigore hujus Transactionis, eo tantum casu, Catholicum surrogare, quando ratione numeri, qui ex utraque Religione constare quoquo in loco debet, Catholicus prætere tendendus erit, & Papalis Provisio Capitulis tempore legitimo immediate e Curia Romana insinuabitur.

VI.

Electi aut Postulati, Primas, Archi-Episcopus, Episcopus, Prælati &c. Evangelici, Sacra Cæsarea Majestate absque Pontificis Confirmatione, postquam intra annum Electionis aut Postulationis suæ fidem fecerint, & juramenta Regalibus fuerit Feudis præstiterint, absque ulla exceptione investiantur, utraque taxæ ordinariæ summam, ejusdem dimidium pro infestatione pendant.

Evangelicus Primas, Archi-Episcopi, Episcopi, Prælati, aut Sede Vacante, Capitula, & quibus administratio cum iis conjunctim competit, ad Universales æque ac Particulares Deputationum, Visitationum, Revisionum, aliosque Convenus Imperiales literis solitis evocentur, ac Sessionis & Sufferdter Theil. fra.

1647. fragii Jure fruantur, pro ut quisque Statuum ante Religionis diffidia eorum 1647.
Febr. jurium particeps fuit; Quæ vero & quot personæ ad ejusmodi Conventus Febr.
mitti debeant, de eo Præfulibus cum Capitulis & Conventualibus statuere liberum esto.

De Titulis Principum Ecclesiasticorum ita convenit, ut Evangelici Primas, Archi-Episcopi, Episcopi, Prælati &c. absque tamen præjudicio Status & dignitatis, Titulis *Electorum* aut *Postulatorum* in Archi-Episcopatu, Episcopatu, Abbatem, Præpositum insigniantur, Sessionem autem in scamno inter Ecclesiasticos & Seculares intermedio, quibus a tergo assideant Directores Consilii Principum, capiant. Quæ inter respective Primatum Germania & Archi-Episcopos Magdeburgensem & Salisburgensem vertitur controversia, per præcedentiæ alternationem amicabiliter composita esto.

VII.

Quot Capitulares & Canonici die 1. Jan. 1624. uspiam, & ita etiam Argentorati, vel Evangelici vel Catholici fuerunt, totidem illic ex utraque Religione erunt semper, nec decedentibus, nisi ejusdem Religionis confortes surrogentur; si vero alicubi jam plures Evangelici vel Catholici Capitulares vel Canonici Beneficia possident, quam Anno 1624. Beneficia quidem & Præbendas ad vitam retineant; mortuis vero hisce supernumerariis, tam diu Catholicis Evangelici, & Evangelicis Catholici succedant, donec redintegratus fuerit utriusque Religionis Capitularium & Canonico-rum numerus, qui die 1. Jan. Anno 1624. extitit. Exercitium vero Religionis in Mixtis Episcopatibus ita restituatur & permaneat, ubi & quatenus id Anno 1624. palam receptum permissumque fuit, hisque omnibus nec eligendo, præsentando aut aliter quicquam detrimenti creetur.

VIII.

Qui Archi-Episcopatus, Episcopatus & aliæ Fundationes atque Bona Ecclesiastica Immediata in Satisfactionem concesserunt, ex hisce præjudicium nullum sentiant, sed Conventionibus suis relinquantur. Er quia antehac ab Evangelicis designatio quæpiam lit. A. notata, Bona Immediata continens, exhibita fuit, in quam errores nonnulli irrepserunt, placuit, eam nullius momenti declarare & exinde neutri Parti damni quippiam irrogare.

IX.

Quæcunque Monasteria, Collegia, Balliviæ, Commendæ, Tempia, Fundationes, Scholæ, Hospitalia aliavè bona Ecclesiastica Mediate, ut & eorum redditus Juraque, quocunque nomine ea appellata fuerint, Evangelici Electores, Principes, Status &c. Anno 1624. 1. Jan. possederunt, eadem omnia & singula sive retenta semper, sive restituta, sive vigore hujus Transactionis restituenda, iidem possideant perpetuo; non artentis exceptionibus sive ante sive post Transactionem Passaviensem, aut Pacem Religiosam reformata & occupata, aut quod non de vel in Territorio Evangelicorum, vel exempta, vel aliis Statibus Jure Suffraganatus, Diaconatus, aliavè quavis ratione obligata fuisse dicantur. Unicum solumque hujus Transactionis, Restitutionis, Observantiæque futuræ fundamentum sit, Anno 1624. 1. Jan. habita Possessio. Irritis prorsus exceptionibus, quæ ex intraducto alicubi locorum Exercitio Interimilitico, vel anterioribus aut secutis Pactis generalibus aut specialibus, Transactionibus vel litibus motis causisve decis, vel etiam Decretis, Mandatis, Rescriptis, Paritoriis, Reverfalibus, Litispendentiis vel aliis quibuscunque prætextibus &c. defumi possent.

Ubi igitur supra dictorum omnium Bonorum eorundemque pertinentium fructuumve Evangelicis aliquid, quovis modo ac prætextu, sive judicialiter sive extrajudicialiter, a dicto tempore interversum aut ademptum est,

1647.
Febr.

est, omnino absque mora & indistinctè, & inter illa specialiter etiam Monasteria, Foundationes atque Bona Ecclesiastica omnia & singula a Principe Württembergico An. 1624. possessa, cum suis pertinentiis, redditibus & accessionibus ubicunque sitis, unà cum amoris Documentis, in priorem statum restituantur, nec Exangelici posthac in habita vel recuperata possessione ullo modo turbentur, sed perpetuo conserventur & protegantur.

1647.
Febr.

Omnia quoque Monasteria, Foundationes, Sodalitia Mediata, quæ 1. Jan. 1624. Catholici realiter possederunt, possideant & ipsi similiter, ut in Evangelicorum Territoriis & Ditionibus ea sint, non tamen in alios Religiosorum Ordines, quam quorum Regulis primitus dicata sunt, commutentur.

In quibuscunque vero Foundationibus Ecclesiasticis, Collegiatis, Monasteriis, Hospitalibus &c. ejusmodi Mediatis, Evangelici & Catholici promiscuè vixerunt, vivant etiam posthac promiscuè, numero prorsus eodem, qui 1. Jan. 1624. ibidem repertus fuit, Publicum & Religionis Exercitium idem permaneat, quod quovis in loco dicto anno dieque usitarum fuit, absque unius vel alterius Partis impedimento.

In quibus etiam Foundationibus Mediatis Anno 1624. 1. Jan. Sacra Cæsarea Majestas Primarias Preces exercuit, exerceat eas & in posterum, ad modum circa Bona Immediata superius explicatum. Idem plane observetur in Mensibus Papalibus suspensis. Conferant etiam Archi-Episcopi & si quibus aliis id juris competit, Beneficia Mensium Extraordinariorum.

Quod si quoque Evangelici in istiusmodi Bonis Ecclesiasticis Mediatis, dicto anno dieque a Catholicis realiter plene vel ex parte possessis, Jura Præsentiandi, Inspectionis, Visitandi, Confirmandi, Corrigendi, Protectionis, Aperturæ, Hospitationis, Servitorum, Operarum habuerunt, item Parochos, Præpositos &c. ibi aluerunt, Jura iis facta testaque maneant, & si Electiones debito tempore modove non fiant, Præbendarum vacantium distributio & collatio ex jure devoluto ad eosdem pertineat, juribus tamen Catholicorum cæteris falvis.

De Bonis Oppignoratis conventum est, Statibus & Communitatibus Imperii Immediatis oppignoratis, Jus Reluendi, & semet, soluta oppignoratiōnis summa, in statum pristinum vindicandi, quandocunque velint, facultas esto libera.

Cum primis jure hoc Civitas Egrana, utpote pignus Imperii, fruatur, & in Ecclesiasticis & Politicis ante omnia restituatur. Quod si vero Bona quæpiam è Patrimonio Imperii, Statibus pignoris nomine sint concessa, iique ea ultra memoriam hominis possederint, possideant ea perpetuo. Destituri quovis modo, seu per viam juris vel aliter, de quo Lindovia & Weissenburgum in Nariscis conqueruntur, soluto pretio accepto, illico & plenarie restituantur.

Quæ vero Bona Imperii Status sibi invicem pignoris jure ante hominis memoriam obligaverunt, in iis Reluitioni aliter locus non detur, nisi possessorum exceptiones & merita causarum sufficienter examinentur. Quod si vero Bona ejusmodi durante hoc bello, aut absque prævia causæ cognitione, vel non soluta sorte, à quibusdam occupata fuerint, unà cum Documentis statim plenarie prioribus possessoribus reddantur, etsi Sententia Reluitioni locum concedat, inque Rem Judicatam transierit, nec non fors

1647. numerata & restitutio subsecuta fuerit, æque ac durante oppignoratione 1647.
Febr. subditis neque circa Religionis quam Anno 1624. professi fuere, exercitium, Febr.
nec circa possessionem & administrationem Templorum, Scholarum &c.
pensionumque ac redituum quicquam inferatur molestia & si quid eorum factum fuerit, redintegretur.

X.

Libera & Immediata Imperii Nobilitas unâ cum subditis & bonis suis, in iis locis, ubi ratione certorum bonorum & respectu domicilii, aliis Statibus non reperiuntur subjecti, vigore Pacis Religiosæ illimitatæ, præsentisque Conventionis, in Juribus Religionem concernentibus penitus æquata maneat supradictis Electoribus, Principibus & Statibus, nec in iis sub quocunque prætextu impediatur aut turbetur; turbati vero omnes omnino restituantur in integrum.

XI.

Libera Imperii Civitates, prout omnes atque singulæ sub appellatione Statuum Imperii, non tantum in Pace Religionis & presenti ejusdem Declaratione, sed & alias ubique indubitanter continentur; ita ex illarum numero eæ, in quibus unica tantum Religio in usu est, tam ratione Juris Reformandi, quam aliorum casuum, Religionem concernentium, in Territoriis suis, & respectu subditorum non minus, ac intra muros & suburbia, aliis Statibus Imperii superioribus omnimodo æquales, adeoque de istis generaliter disposita & conventa, de his quoque dicta & intellecta sunt. Non attento, quod in iis Civitatibus, in quibus præter Augustanæ Confessionis Exercitium a Magistratu & Civibus nullum aliud introductum est, aliqui Catholicæ Religionis addicti cives commorentur, vel & in aliquibus Capitulis, Ecclesiis Collegiatis, Monasteriis, Cœnobiis ibidem sitis, Immediatè vel Mediate Imperio subjectis, inque eo statu, qui fuit Anno 1624. deinceps quoque tam active quam passivè omnino relinquendis, Catholicæ Religionis Exercitium a Magistratu & Civibus non introductum vigeat: Ante omnia vero illæ Civitates Imperiales, quæ, sive uni, sive utrique Religionis addictæ (& inter illas etiam Ulma, ratione prætenæ Sententiæ 4. Jul. 1629. pro Episcopo Constantiensi latæ, inter has vero Augusta Vindelicorum cum primis quoad Ecclesiastica, in Politicis vero prout supra Art. 2. dispositum) ab Anno 1624. propter Religionem vel Bona Ecclesiastica, ante aut post Transactionem Passaviensem & subsecutam Pacem Religiosam, occupata & reformata, vel alias intuitu Religionis in Politicis, quocunque nomine, sive extra sive judicialiter gravatæ sunt, in eum statum, in quo Cal. Januarii prædicti anni, tam in Sacris quam in Profanis prosperrime floruerunt, non minus ac reliqui Status Imperii superiores, plenissime reponantur, inque eo absque ulteriore turbatione, perinde atque illæ, quæ tum temporis adhuc possederunt, aut interea possessionem recuperarunt, usque ad amicabilem Religionum compositionem, conserventur: Non obstantibus sed annullatis quibuscunque per Mandata, Decreta, Commissiones, Inhibitiones, Sententias, Paritorias, Executiones, Litispendentias, Transactiones, Pacta dedititia, Reluiciones, Pignorum Imperialium (vulgo der Reichs-Pfandschafften) introductiones Religiosorum, Processionum, aliarumque novitarum, quocunque tempore factis in contrarium mutationibus.

XII.

Comites, Barones, Nobiles, Civitates, Fundationes, Monasteria, Commendæ, Communitates & Subditi, vel certis Pactis, vel pure & simpliciter Magistratui Catholico subjecti, qui Anno 1624. quacunque anni parte Exercitio Augustanæ Confessionis gavisi sunt, aut id retro per Pacta, Privilegia, jure antiquæ & hereditariæ Protectionis, item longo usu acquisiverunt & obtinuerunt, retineant id etiam in posterum, unâ cum annexis

1647.
Febr.

nexis, quæ sunt: Institutio Consistoriorum, Ministeriorum tam Scholasticorum quam Ecclesiasticorum, Jus Patronatus, aliaque Jura supra enumerata. Nec minus maneat in possessione & dominio omnium dicto tempore in potestate eorundem constitutorum Templorum, Foundationum, Monasteriorum, Hospitalium, cum omnibus redditibus & accessionibus, usque eo, donec de Religione Christiana plenè erit conventum, nec a quocunque ulla via turbentur.

1647.
Febr.

Destituti quovis modo, item Religionis causa remoti & ejeti, tam Ministri verbi divini quam scholarum & subditi, sine ulla exceptione in pristinum statum remittantur, iis obruti Presbyteri & Religiosi Catholici amoveantur, & omnia in Ecclesiasticis & Politicis in statum Anni 1624. reducantur, maneatque: non attentis sed annihilatis omnibus in contrarium latis Sententiis, Reversalibus, Pactis quibuscunque, Transactionibus, & imprimis quæ Elector Colonienfis, ut Episcopus Hildesienfis, & Duces Bransvicenses & Luneburgenfes, de Religione Statuum & subditorum Episcopatus Hildesienfis non nullis Pactis Anno 1643. transegerunt, nec non, quæ vel antehac, vel in posterum mediante vel consentientibus vel refragantibus iis, quorum interest, extorta aut impetrata reperiuntur.

Unde Comites, Barones, Nobiles, Civitates, Foundationes, Monasteria, Commendæ, Communitates, Subditi, omnes & singuli, præsentis & futuri, quo casu id venerit, cum primis & Episcopatibus & Abbatibus Mindenfi, Osnabrugensi, Halberstadenfi, Hildesienfi, Monasterienfi, Paderbornensi, Fuldensi, Hirsfeldensi, Corvejenfi & alibi, nec non Urbs Erfordia, Duderstat, Huxaria, omnes Status & subditi Ducatus Neoburgici, hac regula comprehendantur, omniaque in contrarium statuta omnino aboleantur.

XIII.

Silesii etiam Principes, Statusque Evangelici, una cum Ducatibus, & Ditionibus Hereditariis, ipsorumque subditis, ut & Civitas Uratislaviensis, Religionis Augustanæ Confessionis Exercitio publico, ac Jure, quo vigore Literarum Majestaticarum Anno 1621. per Transactionem confirmatarum gaudent, tam in Feudalibus quam Allodialibus suis terris fruantur, amotis Gravaminibus, quæ pristinum illum Religionis cultum violârunt. Neque novo Ordine Jesuitico Uratislavia oneretur, sed is ab urbe & suburbis penitus arceatur, & ii, qui ex eodem Ordine & numero se post dictum annum ingesserunt, omnino recedere cogantur.

In Regno item Bohemiæ, Marchionatu Moraviæ & Hereditariis Austriae Domus Superioris, Inferioris & Interioris Austriae Provinciis recipiant Augustanæ Confessionis addicti, Tempa, Scholas, Hospitalia, Orphanotrophia &c. cum suis Proventibus & Publico Religionis Exercitio, sicut ea, omnia & singula, Literis Majestaticis, aliisque Pactis & Privilegiis, magnoque impendio acquisiverunt & habuerunt. Præcipue vero subditis divinitus concessa conscientiae libertas inviolabiliter servetur, nec quisquam ob Religionem Augustanâ Confessione comprehensam, loco, bonis, aut dignitatibus cedere cogatur; ejeti vero plene restituantur.

XIV.

Palatini Solisbacensis Status Provinciales & Subditi, nec non Viduæ Palatinæ Hilpolsteinensis Officiales & Ministri restituantur in eum statum, quo 1. Jan. Anno 1624. fuisse dignoscuntur, cassatis & abolicis iis, quæ Palatinus Neoburgicus in contrarium hæctenus attentare non fuit veritus.

XV.

1647.
Febr.

XV.

1647.
Febr.

Subditi Catholicorum Evangelici, ut & Evangelicorum Catholicorum, Exercitii Religionis suae publici nec Pactis nec usu diuturno nec Privilegiis compotes, quotquot eorum sese huic vel isti Religioni addictos, intra semestre post Pacem Publicatam, profitebuntur, (cujus professionis quivis Magistratus aut Notarius testimonium sufficiens requirenti in scriptis exhibere teneatur) unâ cum descendens & familia, Religionis causâ solum vertere, bona vendare & emigrare nullatenus cogantur, sed conscientia libera domi suae tuti, precibus, piisque hymnis & lectioi divinarum aliarumque scripturarum libere vacent, neque ullo modo prohibeantur apud finitimos, ubi & quotiescunque libuerit, publico Religionis exercitio interesse, vel liberos suos exteris Evangelicis Scholis aut privatis domi praeceptoribus instruendos committere vel e vicinia sacerdotes accerere, quoties jungenda matrimonia vel infantes sacrum Baptisma, vel agrorum imbecillitas usum Dominicae Cœnae verbiq; divini solatia exposcunt. Equum vero est, ut ita admissi verbi Ministri modeste se gerant, & in terminis distorum negotiorum se contineant, adeoque si in Civitatibus Imperialibus earumque territoriiis aut alibi ejusmodi comœatus, pactis aut consuetudine illigentur, ea rata sint.

Quo minus autem tam Catholicis quam Evangelicis Magistratus, Ecclesiastici æque ac Politici, subditis suis tam Evangelicis quam Catholicis Exercitium publicum Religionis alterutrinis pro arbitrio concedere possint, nullis legibus aut juramentis prohibeantur.

Sive autem Catholicis, sive Evangelicis fuerint subditi, nullibi ob Religionem despiciantur, nec a mercatorum tribuumque communione, hereditatibus, legatis, hospitalibus, leproso doctriis, Præbendis, Elemosynis, aliisque juribus, & commerciis, multo minus publicis cœmeteriis, honoreque sepulturae arceantur, aut quicquam pro exhibitione cadaverum a superstitionibus exigatur, sed in his & similibus, pari cum concivibus jure habeantur, æquali justitia protectioneque tuti.

Quod si sua sponte migrare subditus voluerit, aut suum vendere, liberum ei sit, aut retentis bonis aut alienatis discedere, retenta per ministros administrare, & quoties ratio id postulat, ad sua redire. Emigratio quoque hæc voluntaria prætextu servitutis aut alio nequiquam impediatur, nec migraturis testimonia nativitatis, ingenuitatis, manumissionis, cogniti opificii, honestæ vitæ denegentur, nec iidem Reversalibus inusitatis, aut clausulis vel juramentis de non mutanda Religione, aut etiam detractionibus plus æquo extensis &c. prægraventur.

Ast illis Catholicorum subditis, qui post præfatum semestre spatium Augustanam Confessionem, atque Evangelicorum subditis, qui elapso modo dicto termino Catholicam Religionem amplectuntur, aut quibus hereditatis, connubii, aliave occasione & titulo bona obtingunt, ab eo tempore, quo unicuique (nec enim edictalis jussio sufficiat) a Magistratu, ut emigret, tertia vice injungitur, quindecim anni concedantur, quibus currentibus vel bona vendat, & absque omni detractioe pretii, alio commigret, vel nolens vendere, quindecim annis præterlapsis, necesse quidem habeat in alias terras sese conferre, liberum vero ipsi sit, bona per ministros Religionis in territorio, unde abiit, publice usitata administrare, & quoties ratio rei familiaris & œconomicæ exposcit, citra specialem licentiam ad ea commeare, atque tres quatuorve septimanas ibi commorari. Subditi præterea, quibus migratio, uti dictum est, necessaria, pendente quindecennio eodem jure fruantur, quo cæteri, qui migrationis libero gaudent arbitrio.

Quod

1647. Quod ad Civitatum Imperialium Cives, Incolas & Subditos attinet, obser- Febr.
vetur posthac Termini conventi status. 1647.

XVI.

A sola qualitate Feudali vel Subfeudali undecunque ea, seu à Regno Bohemiæ aut ab Electoribus, Principibus & Statibus Imperii procedant, Jus Reformandi non dependet, sed Feuda ista & Subfeuda, nec non Vasalli, Subditi & Bona Ecclesiastica in causis Religionis, quicquid juris Dominus Feudi prærendat, introduxerit, aut sibi arrogarit, ex statu Anno 1624. i. Januar. perpetuo censeantur. Quodsi vel judicialiter vel extrajudicialiter quid innovatum fuerit, tollatur, & in pristinum statum restituatur. In iis locis, ubi Evangelici & Catholici ex æquo Jure Superioritatis fruuntur, tam ratione publici Exercitii, quam aliarum rerum Religionem concernentium, idem status maneat, qui fuit dicto anno dieque, Territorii Jure vel ante vel post Terminum Anno 1624. controverso, donec super Possessorio & Peritorio cognoscatur, dedicatur, possessori præfati anni idem jus esto.

Criminalis Jurisdictio, Zent-Gerichte, Jus Gladii, Retentionis, Patronatus, Filialitatis &c. Jus Reformandi non tribuunt. Quæ itaque hoc colore Reformationes huc usque irrepserunt, Pactisque intrusa sunt, cassantur, gravati restituuntur, in posterum ab ejusmodi penitus abstinentur.

XVII.

Reditus, Census, Decimæ, Pensiones, quæ vigore Pacis Religiosæ, Evangelicorum vel Mediatæ vel Immediatæ Foundationibus, ante vel post Pacem Religionis acquisitis, è Catholicorum Provinciis debentur, absque ulla exceptione solvantur. Si alicubi etiam Evangelici quædam Protectionis, Advocatiæ, Aperturæ, Hospitationis, Operarum aut alia Jura in Ecclesiasticorum Bonis Catholicorum, sive intra sive extra Territorium sitis, habuerunt, aut vice versa, omnes ex æquo Jura sua pristina retineant.

Reditus etiam, nec non Decimæ, Canones & Pensiones Evangelicis Foundationibus jam destructis & collapsis, ex alienis Territoriis debita, iis exsolvantur, qui Anno 1624. i. Januar. in possessione perceptionis vel quasi fuerunt. Quæ vero ab Anno 1624. destructa fuerunt, aut in futurum concident, earum pensiones, & ex alienis Territoriis, Domino destructi Monasterii &c. seu loci, in quo id situm fuit, exsolvantur.

Quæ itidem Foundationes die i. Januar. 1624. in possessione vel quasi Juris Decimandi è bonis Novalibus in alieno Territorio fuerunt, sint etiam in posterum: nihil autem novi Juris quærat. Inter cæteros Status Imperii & subditos id Juris esto, quod Jus Commune vel cujusque loci Consuetudo de decimis è bonis novalibus constituit, aut per Factiones voluntarias conventum est.

XVIII.

Jus Dicecesanum & tota Jurisdictio Ecclesiastica, cum omnibus suis speciebus contra Evangelicos Electores, Principes, Status, comprehensâ Libera Imperii Nobilitate, eorumque subditos, tam inter Catholicos & Evangelicos, quam inter ipsos Evangelicos penitus sublata esto, & intra terminos Territorii cujusque Jus Dicecesanum & Jurisdictio Ecclesiastica se contineat; ad consequendos autem reditus, census, decimas & pensiones, quæ Foundationibus utriusque Religionis, sive Mediatæ sive Immediatæ ex alienis Territoriis debentur, Magistratus loci sine respectu Religionis justitiam administret. Catholicum Evangelici Status Provinciales & subditi, qui Anno 1624. Ecclesiasticam Jurisdictionem agnoverunt, in iis casibus, modo dictæ Jurisdictioni subsint, qui Evangelicam Religionem non concernunt, si nempe loco reorum fuerint, modo tamen occasione Processus nihil ipsis
Dierdter Theil. R injun-

1647. injungatur, quod conscientias ipsorum turbet; eodem etiam jure Evange- 1647.
Febr. licorum Magistratum Catholicum subditi censeantur. Febr.

In quibus Civitatibus Imperii utriusque Religionis Exercitium in usu est, Catholicis Episcopis contra cives Evangelicos nulla sit Jurisdictio, at Catholicum suo jure experiantur. Sicut autem Catholicorum notioni subest, quis sit Catholicus, nec ne: ita, quis Augustanae Confessionis sit confors, nec ne, soli dijudicent Evangelici.

XIX.

Utriusque Religionis Magistratus severe & rigore prohibeat, ne quisquam publice privatimve concionando, docendo, disputando, scribendo, consulendo, Transactionem Passaviensem, Pacem Religiosam, vel hanc imprimis sive Declarationem sive Transactionem, usquam impugnet, dubiamve faciat, aut assertiones contrarias inde deducere conetur; Sed si dubii quid hinc aut aliunde incidat, aut in Judiciis, ex causis Pacem Religiosam, aut hanc Transactionem tangentibus resulter, resque ad paria Vota deveniat, de eo inter utriusque Religionis Proceres, non nisi amabili ratione tranfigatur.

XX.

In Conventibus Deputatorum Imperii Ordinariis numerus ex utriusque Religionis Proceribus aequetur, de personis autem in Comitibus proximis statuatur. In horum Conventibus, itemque Comitibus Universalibus, sive ex uno, sive duobus, aut tribus Imperii Collegiis, quacunque occasione aut ad quaecunque negotia deputandi veniant, aequetur Deputatorum numerus ex utriusque Religionis Proceribus. Ubi Extraordinariis Commissionibus negotia in Imperio expedienda occurrunt, si res inter Evangelicos versatur, soli Evangelici deputentur; si inter Catholicos, soli Catholicum: si inter Catholicos & Evangelicos, utriusque Religionis pari numero Commissarii denominentur & ordinentur. Placuit etiam, ut Commissarii quidem res a se gestas referant & explicent, sed instar tamen Sententiae nihil definiant.

XXI.

In causis Religionis & Collectarum, omnibusque aliis negotiis, ubi Status tanquam unum corpus considerari nequeunt, ut etiam, Catholicis & Evangelicis in duas partes euntibus, sola amabilis compositio lites dirimat, non attentata Votorum Pluralitate, idque tam in Universalibus quam Particularibus Imperii & Circulorum Conventibus observetur.

XXII.

Actum praeterea & transactum est, ob causas praegnantissimas Camera Imperii Spiram ad locum aliquem Statibus Imperii commodiorem transferri debere, quem nonnulli Erfurtum, Egram, Halberstadtum esse reputarunt. Insuper statutum est, Assessores ab & e Circulis Imperii praesentandos, & quidem ex unoquoque numero quinque, quibus Electorum quivis unum addere valeat; sint hi numero ex utraque Religione pares Praesidum, e quibus unus Judicis locum sustinere debeat; denominatio pendeat a solo Caesare, dummodo eorum unus Evangelicae alter Catholicae Religionis sit confors. Nulli Statuum, aut alteri cuicumque liceat in posterum, praetextu Privilegiorum & Exemptionum, semet Jurisdictioni Camerae subtrahere. Ministri Cancellariae & Justitiae cooptentur itidem ex utriusque Religionis numero aequali.

Consilium Imperatoris Aulicum quod spectat, conventum est, id in causis Ecclesiasticis & e Pace Religionis promanantibus cognitione non gaudere, in reliquis vero Concurrentiae cum Camera quidem locum relinquendum, sed Consiliariis ab & e Circulis pariter, ut supra relatum, Religionis ratione praesentatis, Processu ex praescripto Ordinationis Camerae ex amissim ibidem observato, Praesidibus & Consilio, aequae ut in Camera, Visitationibus

& Re-

1647.
Febr.

& Revisionibus subjiciendis, Avocationibus, Inhibitionibus, Promotorialibus & Extraordinariis Commissionibus, utpote quæ remoram cursui justitiæ injiciunt, plane extinctis; Jurisdictio tamen Statuum, Privilegia Primæ Instantiæ, Austregarum, Jura & Privilegia de Non Appellando illibata quoque sunt, nec per Mandata aut Commissiones aut quovis alio modo turbantor. Consiliarii Casarei Secretiores, multo minus quos vocant Conscientiæ, non sint Judiciorum Imperii participes, nec iis Actorum isti fini fiat communicatio.

1647.
Febr.

Donec autem Consilium hoc Aulicum hunc in ordinem redactum erit Concurrentia modo tacta maneat in suspensio: Etsi vero omnes Imperii Statutus tam Consilio Aulico, sub conditionibus supra positis, quam Camera Imperiali subsunt, tamen cum aliis Camera, aliis Aula propinquior sit, unicuique reo convento liberum esto, in causis Concurrentiam admittentibus, vel hanc vel illam pro Foro eligere, prout cujusque rationibus commodius visum fuerit, vel hic vel ibi litem intentatam excipere. Acta, quæ vel in Aula Casarea vel in Camera Spirensi hucusque ventilata sunt, arbitrio reorum propediem ad locum Iudicii novi Cameralis remittantur, cessante de iis Consilii Aulici Jurisdictione.

Dubia hisce in duobus Judiciis Supremis emergentia, remittuntur ad Comitia Imperii Universalia, & quod ratione perficiendi Processus in puncto Justitiæ restat, nec in nupero Deputatorum Conventu Francofurti celebrato discussum reperitur, de eo mature deliberator, quidquid circa translationem Camera ex usu futurum fiet, indagator, ante tamen dissolutionem hujus Conventus expeditor.

Tandem Iudicii Rotvilensis, Svevici, Hagenoviensis, & aliorum istiusmodi Dicasteriorum Provincialium, Satus Imperii & eorum subditos in jus trahentium Jurisdictio cessato, & antiquata esto.

Osnabr. d. 25. Febr. Anno. 1647.

N. II.

Dictat. d. 25. Febr. per Direct.
Magd. 1647.

Der Evangelicorum Endliche Erklärung in puncto Gravaninum, nachdem
deutschen Auffatz.

N. III.
Deutscher
Auffatz der
Evangelischen
Endlicher Er-
klärung in
puncto Gra-
vaninum.

Demnach die zwischen denen Ständen beyder Religionen bishero geschwebter Irungen und Beschwerden zu dieser Unruhe und entstandenen Kriege grosse Ursache geben; so sind dieselben, durch eyfrige Bemühung und Unterhandlung der Königlich Majestät zu Schweden Herren Plenipotentiarin, also, wie nachfolget, abgehantelt und verglichen.

I.

Soll der Passauische Vertrag de Anno 1552. und darauf Anno 1555. erfolgte Religion-Friede, wie derselbe Anno 1566. zu Augspurg und hernach öftters auf öffentlichen Reichs Zusammenkünften bestättiget worden, in allem seinen zwischen gesandten Chur-Fürsten und Ständen beyder Religionen verglichenen Inhalt kräftig seyn und bleiben, was aber in nachgesetzten Articulis geordnet und verglichen worden, soll alles und jedes für eine von beyden Theilen bis zu Endlicher Vergleichung der Religion, beständige und immerwährende Declaration angezogenen Religion-Bierdter Theil.

N 2

Frie-